

Apostolien teot 25

Apt.17:1-21

Viime kerralla tässä Alusta alkaen –ohjelmassa olimme Paavalin ja hänen työtoverinsa Silaksen matkassa Filippiin kaupungissa. Siellä he joutuivat vaikeuksiin: vankilaan ja ruoskittaviksi. Jumala kuitenkin vapautti heidät ihmeellisellä tavalla. Maanjäristys aukaisi tyrmän ovet ja kahleet. Miehet vapautuivat vankilasta ja menivät rohkaisemaan Filippiin seurakuntaa, joka kokoontui Lydia – nimisen purppuranmyyjän kodissa. Sen jälkeen he lähtivät Filippistä kohti uusia seikkailuja.

Paavali ja Silas Tessalonikissa

Amfipoliin ja Apollonian kautta kuljettuaan he tulivat Tessalonikaan. Juutalaisilla oli siellä synagoga, ja tapansa mukaan Paavali meni sinne (Apt. 17:1-2).

Paavali ja Silas lähtivät kulkemaan roomalaisten hiljattain rakentamaa uutta valtatieä, Via Egnatiaa. Amfipolis ja Apollonia oli ilmeisesti vain yöpymispaikkoja, sillä Paavali halusi nopeasti Makedonian pääkaupunkiin, Thessalonikaan. Se oli vilkas kauppakaupunki, jossa oli paljon juutalaisia siirtolaisia ja siksi myös synagoga. Sinne Paavali suuntasi.

Kolmena sapattina hän keskusteli heidän kanssaan pyhien kirjoitusten pohjalta ja selitti ne heille. Hän osoitti, että Messiaan täytyi kärsiä ja nousta kuolleista, ja sanoi: "Juuri Jeesus, jota minä teille julistan, on tämä Messias, Kristus." (Apt. 17:2-3)

Paavalin saarnan teemana oli siis se, että Vanha testamentti oli ennustanut siitä, että Messias tulisi kärsimään ja nousemaan kuolleista, jopa että se olisi Jumalan suunnitelman ja ihmisten pelastuksen kannalta välttämätöntä. Ja sitten Paavali osoitti, että Jeesus Nasaretilaisen kohtalossa nuo ennustukset olivat toteutuneet. Hän oli Messias eli Kristus.

Muutammat juutalaiset vakuutuivat asiasta ja asettuivat kannattamaan Paavalia ja Silasta, samoin suuri joukko jumalaapelkääviä kreikkalaisia sekä useat ylhäiset naiset (Apt. 17:4).

Myöhemmin kirjoitetussa 1. Tessalonikalaiskirjeessään Paavali oli itsekkin sitä mieltä, että hänen saarnansa Tessalonikissa oli ollut vaikuttavaa:

”. . . evankeliumi ei tullut teidän luoksenne vain sanoina vaan myös Pyhän Hengen voimana, kun me täynnä varmuutta sitä julistimme. Tiedättehän itsekkin, miten me toimimme teidän luonanne, teidän parhaaksenne. Te puolestanne seurasitte meidän esimerkkiämme, niin, itse Herran esimerkkiä, ja ankaran ahdingon keskellä otitte sanan vastaan täynnä riemua, jonka Pyhä Henki antoi. Näin teistä tuli esikuva kaikille Makedonian ja Akhaian uskoville. Teidän keskuudestanne on Herran sana kaikunut Makedoniaan ja Akhaiaan, onpa uskonne Jumalaan tullut tunnetuksi kaikkialla muuallakin. Meidän ei tarvitse siitä puhua, sillä kaikki kertovat, mihin meidän

käyntimme teidän luonanne johti: te hylkäsitte väärät jumalat ja käännyitte palvelemaan elävää, todellista Jumalaa ja odottamaan taivaasta hänen Poikaansa, jonka hän herätti kuolleista, Jeesusta, joka pelastaa meidät tulevalta vihalta (1. Tess. 1:5-10).

Vaikka meitä oli Filippissä loukattu ja pahoinpidelty, niin kuin tiedätte, Jumala antoi meille rohkeuden julistaa teille sanomaansa ankaran vastustuksen keskelläkin. Meidän saarnamme ei ole peräisin harha-ajatuksista, ei epäpuhtaasta mielestä eikä vilpillisistä aikeista. Koska Jumala on katsonut meidät kelpollisiksi julistamaan evankeliumia, me emme puhuessamme pyri olemaan mieliksi ihmisille vaan Jumalalle, joka tutkii sydämemme. Emme ole koskaan puhuneet mielistelevin sanoin, sen te tiedätte; emme ole salaa ajaneet omia etujamme, siitä Jumala on todistajamme. Emme ole yrittäneet saada kunniaa ihmisiltä, emme teiltä emmekä muilta, vaikka Kristuksen apostoleina olisimme voineet vaatia itsellemme arvonantoa (1. Tess. 2:2-7).

Siinäpä esimerkkiä meille nykyajan saarnaajille!

Mutta vaikka Paavalin saarna toimi, se sai myös vastustajia.

Tämä sai juutalaiset kateuden ja kiihkon valtaan. He värväsivät torilla maleksivia kelvottomia miehiä, haalivat koolle kansaa ja nostattivat kaupungissa mellakan. Sitten he ryntäsivät Jasonin talolle ja yrittivät saada Paavalin ja Silaksen käsiinsä viedäkseen heidät kansan eteen. Kun näitä ei löytynyt, he raahasivat Jasonin ja joitakin muita veljiä kaupungin viranomaisten luo ja huusivat: "Nyt ne koko maailman villitsijät ovat tulleet tännekin, ja Jason on ottanut heidät kotiinsa. Kaikki he rikkovat keisarin säädöksiä ja pitävät kuninkaana toista miestä, erästä Jeesusta." Näin puhuen he saivat kansanjoukon ja viranomaiset kiihdyksiin. Jasonilta ja hänen tovereiltaan vaadittiin takuusumma, ja sitten heidät päästettiin vapaaksi (Apt. 17:5-9).

Paavalin juutalaisten vastustajien taktiikkana oli syyttää häntä kansankiihotuksesta ja kapinasta Rooman keisaria vastaan. Syytös oli siis sama kuin mistä Jeesusta oli aikoinaan syytetty Pilatuksen edessä. Syytös oli tehokas, sillä kukaan roomalaisten asettama tuomari ei voinut olla välinpitämätön sellaisen edessä. Kansankiihotus ja keisarin vastustaminen olivat äärimmäisen vakavia syytöksiä. Jos ne osoittautuisivat todeksi, hintana voisi olla Tessalonikan itsenäisyyden menettäminen, ellei kapinahankkeita vastaan ryhdyttäisi tositoimiin. Jasonilta vaadittu takuusumma oli varmaankinsitä varten, että sen avulla hänet velvoitettiin hommaamaan Paavali ja Silas oikeuden eteen kuultaviksi.

Mutta niin ei tapahtunut, sillä he lähtivät kaupungista.

Paavali ja Silas Beroiassa

Vielä yötä myöten veljet auttoivat Paavalin ja Silaksen matkalle Beroiaan. Sinne saavuttuaan he menivät synagogaan. Juutalaiset olivat täällä avarakatseisempia kuin Tessalonikassa. He ottivat sanan halukkaasti vastaan ja tutkivat päivittäin

kirjoituksista, pitikö kaikki paikkansa. Monet heistä tulivatkin uskoon, samoin useat arvossa pidetyt kreikkalaiset naiset ja miehet (Apt. 17:10-12).

Beroia oli n. 80 kilometrin päässä Tessalonikista oleva pikkukaupunki, joka syrjäisyytensä vuoksi soveltui pakopaikaksi. Jo Cicero oli ollut siellä aikoinaan paossa Rooman sisällissodan levottomuuksia.

Mutta Paavali ei halunnut ainoastaan piileksiä. Hän halusi saarnata, pitää raamattutunteja ja keskustella Beroian juutalaisten kanssa siitä, että Jeesus oli Vanhan testamentin ennustama Messias. Je jälleen homma hoitui aluksi hyvin. Ihmiset halusivat vilpittömin mielin ottaa selvän siitä, puhuiko Paavali totta. Ja monet vakuutuivat siitä, että hän puhui totta. Eivät ainoastaan juutalaiset vaan myös monet kreikkalaiset ns. ”jumalaapelkääväiset” eli juutalaisen synagogan ”hang-around – jäsenet”.

Eipä sekään rauha kauaa kestänyt:

Mutta kun Tessalonikan juutalaiset saivat tietää, että Paavali julisti Jumalan sanaa myös Beroiassa, he tulivat sinne ja alkoivat sielläkin villitä ja kiihottaa kansaa. Silloin veljet lähettivät heti Paavalin matkaan kohti rannikkoa. Silas ja Timoteus jäivät vielä Beroiaan. Saattajat veivät Paavalin Ateenaan saakka ja lähtivät sitten paluumatkalle. Heidän mukanaan Paavali lähetti Silakselle ja Timoteukselle sanan, että näiden oli mitä pikimmin tultava hänen luokseen (Apt. 17:13-15).

Paavalin seuralaiset olivat tulleet varovaisiksi. Kun hänen vastustajansa aloittivat kiihotustyönsä Beroiassa, he lähettivät Paavalin välittömästi pois kaupungista; tällä kertaa aiempaa kauemmas tapahtumien keskipisteestä. Ateena oli 350 km päässä Beroiasta. Silas ja Timoteus olivat ilmeisesti vähemmän tunnettuja hahmoja ja saattoivat siksi vielä jäädä Beroiaan. Mutta Ateenaan päästyään Paavali lähetti heti heille sanan, että heitä kaivattaisiin Ateenassa Paavalin luona.

Paavali Ateenassa

Seuraavaksi Luukas kuvaa Apostolien teoissaan Paavalin oleskelua Ateenassa ja hänen keskusteluaan kaupungin epikurolaistan ja stoalaisten filosofien kanssa. Luukas on tehnyt tästä jaksosta kirjallisesti Paavalin lähetysmatkojen kohokohdan, siitäkin huolimatta, että jos Paavalin osakseen saamaa menestystä mietitään, kyse ei ollut mitenkään merkittävästä episodista. Mutta jos tarkkailemme sitä kirjallista tyyliä ja yksityiskohtien runsautta, jota Luukkaan tekstissä tällä kohtaa on, voimme päätellä, että Luukas piti tätä episodina hyvin tärkeänä. Häntä selvästi kiinnosti se, kuinka siinä Kristuksesta kertova evankeliumi kohtasi kreikkalaisen filosofian ja sen jumalauskon.

Odotellessaan Ateenassa matkakumppaneitaan Paavali näki joka puolella kaupunkia epäjumalankuvia, ja tämä sai hänet kuohuksiin. Hän keskusteli synagogassa juutalaisten ja jumalaapelkäävien kanssa ja puhutteli joka päivä torilla kaikkia, joita sattui tapaamaan (Apt. 17:16-17).

Paavali siis katseli Ateenan nähtävyyksiä. Ja niitähän oli! Ateena ei kylläkään enää ollut yhtä merkittävä kulttuurikaupunki kuin vuosisatoja aiemmin Perikleen ja Platonin aikoina, sillä Korintista oli tullut taloudellisesti tärkeämpi. Mutta oli Ateena edelleen merkittävä, varsinkin kreikkalaisen filosofian pääpaikkana. Se oli tunnettu myös siitä, että missään muualla ei ollut niin paljon jumalten patsaita kuin siellä. Paavali ei kuitenkaan siitä pitänyt, vaan ärsyyntyi jumalten patsaista. Taustana oli tietenkin se, että Paavali oli Vanhan testamentin sisäistänyt juutalainen, joka tiesi, miten paljon oikea Jumala inhoaa epäjumalia.

Hän ei kuitenkaan antanut ärtymyksensä vaikuttaa lähetystyöhön. Sapatinpäivinä hän oli synagogassa keskustelemassa juutalaisten ja ”jumalaapelkääväisten” kanssa, kuin juutalainen rabbi, Raamatun pohjalta, yrittäen vakuuttaa heitä Jeesuksen messiaanisuudesta. Muina päivinä hän liikkui Ateenan toreilla ja keskusteli ihmisten kanssa kuin kristillinen filosofi.

Muutamit epikurolaiset ja stoalaiset filosofit ryhtyivät puheisiin hänen kanssaan, ja jotkut heistä sanoivat: "Minkähän tiedonjyvän tuokin luulee noukkineensa?" "Taitaa olla vieraiden jumalien julistajia", sanoivat toiset, sillä Paavali julisti evankeliumia Jeesuksesta ja ylösnousemuksesta (Apt. 17:18-19).

Epikurolaisuus ja stoalaisuus olivat tuona aikana kreikkalaisen filosofian kaksi merkittävintä koulukuntaa. Ne olivat molemmat rakentaneet oman eheän maailmankatsomuksen. Ne erosivat toisistaan, mutta myös Kristuksen evankeliumista niin paljon, että mitään todellista keskustelua ja ymmärtämys Paavalin ja noiden filosofien välille tuskin syntyi, ainakaan helposti. Epikurolaisuus oli erityisen hankala, sillä se ei tunnustanut lainkaan tuonpuoleisuutta tai yliluonnollista maailmaa, vaan mietti, miten ihminen voi elää kaikkein onnellisimmin tässä aineellisessä maailmassa. Kuinka puhe Jeesuksen ylösnousemuksesta olisi voinut olla heille ymmärrettävää?

Filosofien kommentit Paavalista ovat loukkaavia tai ainakin ironisia. ”Tiedonjyvän noukkija” tarkoittaa haihettelevaa typerystä. ”Vieraiden jumalien julistaja” viitanee rivien välissä itämaiden mysteeriuskontojen edustajiin sekä siihen, että vieraiden jumalien opettaminen oli Ateenassa asia, josta ainakin ennen oli voinut saada jopa kuolemantuomion. Sokrates oli aikoinaan tuomittu siitä, että hän oli puhunut omasta ”daimonionistaan”, jumalolennosta, joka opasti häntä sisimmässään kohti oikeutta ja totuutta. Nyt Paavalin julistuksen yhteydessä käytetään samaa sanaa ”daimonion”.

Mutta näistä ymmärtämisvaikeuksista huolimatta Paavalin opetus kiinnosti ainakin joitain filosofiasta.

He veivät hänet mukanaan Areiopagille ja sanoivat: "Saisimmeko tietää, mikä on se uusi oppi, jota sinä julistat? Me olemme kuulleet sinun puhuvan perin outoja asioita. Mistä oikein on kysymys? Sen me haluaisimme tietää." Ateenalaiset samoin kuin kaupungissa asuvat muukalaisetkin olivat näet tavattoman kiinnostuneita kaikista uusista asioista ja puheenaiheista (Apt. 17:19-21).

”Areiopagi” tarkoitti sekä Akropolis –kukkulan lähellä sijainnutta kukkulaa että myös siellä ollutta oikeudenjakopaikkaa. Tässä tapauksessa kyse ei kuitenkaan ollut siitä, että Paavali olisi viety

oikeuteen vastaamaan puheistaan, vaan hänet vietiin Areiopagi –kukkulalle. Syynä oli ilmeisesti se, että filosofit halusivat sen rauhassa paremmin keskustella hänen kanssaan hänen julistamastaan uudesta opista. Motiiviksi Luukas ilmoittaa sen, että tuon ajan ateenalaiset olivat tavattoman uteliaita. Heidän uteliaisuutensa kohdistui varsinkin uskonnollisiin ja maailmankatsomuksellisiin asioihin.

Mikä voisi olla lähetyssaarnaajalle kohetovampi tilaisuus?! Seuraavalla kerralla kuulemme, kuinka Paavali käytti tuon tilaisuuden.